

บทที่ 7 ผลของภาษีอากร (Effects of Taxation)

เนื่องจากภาษีอากรเป็นที่มาอันสำคัญแห่งรายได้ของรัฐ ดังนั้นเมื่อรัฐทำการจัดเก็บภาษีอากรประเภทต่าง ๆ จึงต้องมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในทางการคลังได้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าระบบภาษีอากรที่ดีที่สุด จะต้องเป็นระบบภาษีอากรที่เมื่อดำเนินการจัดเก็บไปแล้วจะต้องมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศในทางที่ดีที่สุดหรือในทางที่เสียหายน้อยที่สุด

โดยที่ปรากฏอยู่ทั่วไปว่า ในการจัดเก็บภาษีอากรส่วนใหญ่ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามกฎหมาย (impact) มักสามารถผลัดภาระภาษีไปให้คนอื่นได้ ซึ่งอาจเป็นการผลัดภาระเพียงทอดเดียวหรือหลายทอดก็ได้ จนในที่สุดปรากฏว่าผู้ที่ต้องรับภาระภาษีที่แท้จริงกลับไม่ใช่ผู้ที่กฎหมายต้องการจะให้เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษี ซึ่งเป็นการผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายในการจัดเก็บภาษีอากรแต่ละประเภท เมื่อการจัดเก็บภาษีอากรมีการผลัดภาระภาษีกันได้จนทำให้การตกต้องของภาระภาษีคลาดเคลื่อนไปจากเป้าหมายในการจัดเก็บเช่นนี้ การพิจารณาผลของภาษีอากรจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะกระทำได้ยากจนกว่าจะสามารถทราบการตกต้องของภาระภาษีที่แน่นอนแล้ว ทั้งนี้เพราะภาระของภาษีอากรที่ไปตกต้องกับบุคคลแต่ละกลุ่มแต่ละอาชีพนั้นมีผลในทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน

ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาพิจารณาเรื่องผลของภาษีอากร จึงมักพิจารณาผลแต่เฉพาะในด้านที่เกิดกับเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมเท่านั้น เพราะภาษีอากรเป็นที่มาแห่งรายได้อันสำคัญของประเทศดังกล่าวแล้ว ดังนั้นระบบภาษีอากรจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปภาษีอากรมักจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศใน 2 ด้านด้วยกัน คือ

1. ผลต่อการผลิต
2. ผลต่อการวิภาค

1. ผลต่อการผลิต

การจัดเก็บภาษีอากรที่มีผลกระทบต่อการผลิตนั้น อาจพิจารณาได้กว้าง ๆ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การออม ตลอดจนความปรารถนาในการทำงานและการออม รวมทั้งการโยกย้ายทรัพยากรทางเศรษฐกิจ (economic resources) ซึ่งต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงทุนและการผลิตด้วยกันทั้งหมด ดังนั้นการศึกษาพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับภาษีอากรที่มีผลกระทบต่อการผลิต ณ ที่นี้จึงจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ ดังต่อไปนี้

(ก) ผลต่อความสามารถในการทำงาน และการออมทรัพย์

เนื่องจากประสิทธิภาพหรือความสามารถในการทำงานของบุคคลเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระดับความเป็นอยู่หรือระดับการครองชีพด้วย กล่าวคือ บุคคลใดที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีมีความสะดวกสบายพอสมควร บุคคลนั้นย่อมมีความสามารถในการทำงานได้ดีด้วย แต่ถ้าการจัดเก็บภาษีอากรของรัฐมีผลทำให้ผู้เสียภาษีอากรต้องลดฐานะหรือระดับความเป็นอยู่ลงแล้ว ก็จัดว่าภาษีอากรประเภทนั้นลดความสามารถในการทำงานของบุคคลไปโดยปริยาย เช่น ภาษีเงินได้ที่จัดเก็บจากคนที่มียาได้น้อย และภาษีที่จัดเก็บจากสิ่งอุปโภคอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิต เป็นต้น ภาษีดังกล่าวจะมีผลทำให้ผู้เสียภาษีที่มีรายได้น้อยอยู่แล้ว ยิ่งมีรายได้ลดน้อยลงไปอีก เมื่อรายได้ลดลงการอุปโภคบริโภคสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ก็ต้องพลอยลดน้อยลงตามไปด้วย จึงนับว่าการเก็บภาษีเช่นนี้มีผลกระทบต่อความสามารถหรือประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลในทางอ้อม การที่คนเคยมีค่าความเป็นอยู่ด้วยรายได้จำนวนหนึ่งต้องไปมีค่าความเป็นอยู่ด้วยระดับรายได้ที่ต่ำลง แสดงว่ามาตรฐานการเป็นอยู่เลวลง จึงทำให้ความสามารถหรือประสิทธิภาพในการทำงานต่ำลงตามไปด้วย

นอกจากการจัดเก็บภาษีอากรจากผู้ที่มีรายได้ต่ำจะทำให้รายได้ลดลงอันมีผลกระทบต่อความสามารถในการทำงานของบุคคลดังกล่าวแล้ว ภาษีอากรยังมีผลต่อความสามารถในการออมอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากรายได้ส่วนที่เหลือและเคยเก็บออมไว้ (saving) ต้องกลายเป็นเงินค่าภาษีไปตามปกติโดยทั่วไปคนเราจะทำการออมได้ก็ต่อเมื่อมีรายได้สูงพอสมควร คือ หลังจากจับจ่ายใช้สอยสิ่งของอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพแล้วยังมีเงินเหลือ เงินส่วนนั้นก็จะเป็นส่วนที่เก็บออมไว้ แต่ครั้งต้องเสียภาษีด้วยเช่นนี้ เงินส่วนที่เคยเหลือไว้เก็บออมก็จะมีจำนวนน้อยลงหรืออาจจะต้องเสียภาษีไปทั้งหมด จนไม่มีเงินเหลือไว้ออมเลยก็ได้

ดังนั้นการจัดเก็บภาษีถ้าจะไม่ให้มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำงานของบุคคล แล้วก็ไม่ควรจัดเก็บภาษีจากบุคคลที่มีรายได้น้อยหรือรายได้ต่ำ แต่ก่อนอื่นจะต้องมีการกำหนดไว้ก่อนว่ารายได้แค่ไหนจึงจะจัดว่าเป็นรายได้ระดับต่ำ ซึ่งความจริงในทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ เป็นสิ่งที่กระทำได้โดยยาก และถ้าการกำหนดรายได้ระดับต่ำไม่สามารถกระทำได้แล้ว การที่จะเก็บภาษีโดยไม่ให้มีผลกระทบต่อคนที่มียาได้ต่ำก็เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ร่ำรวยหรือยากจน เมื่อมีการจัดระดับรายได้ของประชากรแล้วมักจะมียูปร่างเหมือนปิรามิด หมายความว่าประชากรที่มีรายได้ระดับต่ำมีเป็นจำนวนมาก ส่วนประชากรที่มีรายได้สูงมีจำนวนน้อย ดังนั้น ถ้าจะทำการกำหนดรายได้ขั้นต่ำไว้ก็ควรที่จะกำหนดขั้นของบุคคลแยกเป็นแต่ละอาชีพจึงจะเป็นธรรม ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ย่างยากและไม่สามารถที่จะกระทำได้เช่นเดียวกัน

ส่วนการจัดเก็บภาษีอากรที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้มีผลกระทบต่อความสามารถในการออมนั้น ได้มีผู้ให้ความเห็นไว้ว่า ไม่ควรจัดเก็บภาษีจากบุคคลที่มีการออม คือบุคคลที่มีรายได้ระดับสูง แต่ควรเก็บจากคนที่มีรายได้ระดับต่ำ เพราะคนพวกหลังนี้ตามปกติก็ไม่มีการออมที่จะถูกกระทบกระเทือนโดยภาษีอากรอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าความเห็นดังกล่าวจะมีส่วนจริงอยู่ก็ตาม แต่หลักการเช่นนี้ขัดกับหลักความเป็นธรรมอย่างร้ายแรง หากนำมาปฏิบัติก็จะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี ด้วยเหตุนี้เอง จะสังเกตเห็นได้ว่าภาษีอากรที่จัดเก็บอยู่ในประเทศต่าง ๆ ถึงแม้จะเก็บจากคนที่มีรายได้มากในอัตราสูงแต่ก็มักจะไม่ว่างจนเกินไป เพราะมีเช่นนั้นแล้วการเก็บภาษีอากรก็จะกลายเป็นการทำลายความสามารถในการออม และยังรวมถึงการลดความสามารถในการลงทุนและการผลิตในที่สุดด้วย ส่วนผู้ที่มีรายได้ก็น้อยก็เก็บภาษีในอัตราต่ำ

(ข) ความสามารถในการทำงานและการออม (desire) การจัดเก็บภาษีอากรจะมีผลกระทบต่อความปรารถนาในการทำงานและการออมแค่ไหน เพียงใดนั้น เป็นเรื่องที่ไม่สามารถกำหนดให้แน่นอนลงไปได้ ทั้งนี้เพราะความรู้สึกนึกคิดหรือเหตุผลของแต่ละคนแตกต่างกัน คนบางคนยิ่งต้องเสียภาษีกลับยิ่งทำงานมากขึ้น ตรงกันข้ามกับคนบางคนเมื่อต้องเสียภาษีมากกลับทำงานน้อยลง เพราะมีความรู้สึกว่ายิ่งต้องเหน็ดเหนื่อยทำงานหารายได้มากเท่าใดก็ต้องเสียภาษีไปมากเท่านั้นเลยเกิดความท้อใจ ทำให้ความปรารถนาที่จะทำงานลดน้อยลง ส่วนความปรารถนาในการออมนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งมักเกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้จ่ายด้วย เพราะเงินออมคือรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่าย เมื่อใดที่ความพอใจในการใช้จ่ายมีมากขึ้น เมื่อนั้นเงินที่จะเหลือไว้เพื่อ

การออมที่ย่อมจะต้องลดลงเป็นธรรมดา ดังนั้นภาษีอากรประเภทใดก็ตามที่จะจัดเก็บแล้วให้ได้ผลในการส่งเสริมความปรารถนาในด้านการออมก็มักจะมีลักษณะบั่นทอนการใช้จ่ายไปในขณะเดียวกันด้วย

ความจริงแล้วการจัดเก็บภาษีอากรจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสามารถในการทำงานและความปรารถนาในการทำงานหรือการออมมากน้อยเพียงใดนั้น มักแตกต่างกันไปตามประเภทของภาษีอากรที่จัดเก็บ ดังจะสังเกตเห็นได้ว่าภาษีบางประเภทไม่มีผลต่อการทำงานเลย เช่น

(1) ภาษีที่เก็บจากรายได้ที่ได้มาโดยไม่คาดฝัน (Windfalls) เช่น เงินรายได้จากการรับมรดก และเงินรายได้จากการถูกรางวัลสลากกินแบ่ง เป็นต้น ภาษีที่จัดเก็บจากรายได้จำพวกนี้จะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อความสามารถหรือความปรารถนาในการทำงานของบุคคลแต่ประการใด

(2) ภาษีที่จัดเก็บจากกิจการซึ่งได้รับการผูกขาด เนื่องจากผู้ผูกขาดเป็นผู้ที่ได้เปรียบผู้ประกอบธุรกิจรายอื่น ๆ อยู่แล้ว ดังนั้นผู้ผูกขาดจึงมักจะพยายามทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และถึงแม้ว่าผู้ผูกขาดจะต้องเสียภาษี การเก็บภาษีก็จะไม่มีผลทำให้เขาทำงานน้อยลง เพราะถ้าเขาทำงานน้อยลงกำไรก็จะลดลงด้วย ดังนั้นจึงไม่มีทางที่ภาษีอากรจะลดความสามารถหรือความปรารถนาในการทำงานของผู้ผูกขาดแต่อย่างใด

(ก) ผลต่อการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ (economic resources) เนื่องจากทรัพยากรทางเศรษฐกิจหรือปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มักแยกย้ายกันอยู่ในท้องที่ต่าง ๆ หรือตามหน่วยผลิตต่าง ๆ ซึ่งจะมีจำนวนมากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับอัตราค่าตอบแทนที่เจ้าของทรัพยากรหรือเจ้าของปัจจัยการผลิตจะพึงได้รับ กล่าวคือ ถ้าท้องที่ใดหรือหน่วยผลิตใดให้ค่าตอบแทนสูงกว่า ทรัพยากรทางเศรษฐกิจก็จะโยกย้ายไปอยู่ที่นั่นเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามทรัพยากรทางเศรษฐกิจนี้อาจจะโยกย้ายไปยังท้องที่หรือหน่วยผลิตอื่น ๆ ได้เสมอ ถ้าหากว่าเจ้าของทรัพยากรดังกล่าวได้รับผลประโยชน์ตอบแทนสูงกว่า หรือเสียผลประโยชน์น้อยกว่า ตัวอย่างเช่น การจัดเก็บภาษีอากรที่ไม่เก็บจากการผลิตทุกชนิด คงเก็บจากการผลิตอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง ทรัพยากรการผลิตก็จะถูกโยกย้ายออกไปจากท้องที่หรือการผลิตใดที่ต้องเสียภาษี ไปสู่ท้องที่หรือการผลิตอื่นที่ยังไม่มีการจัดเก็บภาษี

ทรัพยากรบางชนิดเมื่อมีการโยกย้ายจากการผลิตชนิดหนึ่งไปสู่การผลิตอีกชนิดหนึ่ง ประสิทธิภาพในการผลิตมักจะเลวลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรจำพวกแรงงานที่มีความชำนาญ

เฉพาะอย่าง เช่น การโยกย้ายช่างปูน ไปเป็นช่างไม้ หรือการโยกย้ายชาวนาไปเป็นคนงานโรงงานอุตสาหกรรม ดังนี้ เป็นต้น การที่คนงานต้องเปลี่ยนอาชีพจากความชำนาญงานอย่างหนึ่งไปสู่การทำงานอีกอย่างหนึ่งซึ่งไม่เคยทำมาก่อนเลย ทำให้ต้องใช้เวลาในการทำงานมากขึ้น แต่ผลผลิตที่ได้กลับลดน้อยลงและคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร เพราะความไม่สันทัดจัดเจนในงานใหม่ ด้วยเหตุนี้ ภาชีอากรที่ดีเมื่อดำเนินการจัดเก็บไปแล้วจะต้องไม่มีผลทำให้เกิดการโยกย้ายทรัพยากรทางเศรษฐกิจด้วย เช่น ภาชีที่จัดเก็บจากรายได้ที่ได้มาโดยไม่คาดฝัน และภาชีที่จัดเก็บจากการผูกขาด ดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้ว เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าภาชีอากรที่จัดเก็บจากเงินที่ได้มาโดยไม่คาดฝันก็ดีหรือจากกิจการที่มีอำนาจผูกขาดก็ดี นอกจากจะไม่มีผลต่อการทำงานและการออมแล้วยังไม่มีผลต่อการโยกย้ายทรัพยากรอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าภาชีอากรเหล่านี้ไม่มีผลกระทบต่อการผลิตเลย ด้วยเหตุนี้ในประเทศที่เจริญแล้วจึงมักนิยมจัดเก็บภาชีทั้งสองประเภทนี้อย่างแรง ซึ่งก็นับว่าเป็นการจัดเก็บภาชีที่มีเหตุผล ส่วนประเทศที่ยังไม่เจริญหรือประเทศด้อยพัฒนาการจัดเก็บภาชีทั้งสองประเภทที่กล่าวมาแล้วไม่ค่อยจะได้ผล เพราะมักจะมีอิทธิพลทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเข้ามาแทรกแซง ทำให้การจัดเก็บไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามเป้าหมาย ในทางปฏิบัติมักมีการยกเว้น หรือมีเซ่นนั้นก็จัดเก็บในอัตราต่ำสำหรับพรรคพวกของผู้มีอิทธิพลทางการเมืองและผู้บริหารที่มีอำนาจทางการปกครองจนขาดความเป็นธรรมและรายได้ตกต่ำ ดังนี้ เป็นต้น

ดังนั้นถ้าจะเก็บภาชีโดยไม่ให้มีผลต่อการโยกย้ายทรัพยากรจึงอาจทำได้ด้วยการจัดเก็บภาชีจากหน่วยผลิตทุกประเภทที่ต้องใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างเดียวกันเหมือน ๆ กัน เพื่อตัดปัญหาเรื่องการโยกย้ายทรัพยากร เมื่อไม่มีปัญหาเรื่องการโยกย้ายทรัพยากรเช่นนี้แล้วก็ต้องพิจารณากันไปว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถทราบได้ว่าควรจัดเก็บภาชีอากรประเภทใดที่เมื่อทำการจัดเก็บไปแล้วจะทำให้มีผลกระทบถึงการใช้จ่ายทรัพยากรในหน่วยการผลิตทุกประเภทเท่า ๆ กัน เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้มีความเห็นแตกแยกออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่าภาชีอากรที่จะมีลักษณะดังกล่าวจะต้องเป็นภาชีอากรที่จัดเก็บจากรายได้ เพราะเป็นการจัดเก็บจากบุคคลทั่ว ๆ ไป เมื่อทุก ๆ คนต้องเสียภาชีเหมือนกันหมดก็ย่อมป้องกันการโยกย้ายทรัพยากรได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วยเพราะมีความเชื่อว่าไม่มีภาชีชนิดใดในโลกที่จัดเก็บแล้วจะสามารถให้ผลตามที่ต้องการดังกล่าวแล้วได้ โดยมีเหตุผลว่าการโยกย้ายทรัพยากรทางเศรษฐกิจไม่ใช่ว่าจะมีผลเสียต่อการผลิต

เสมอไปก็หาไม่ได้ ในบางกรณีการโยกย้ายทรัพยากรกลับเป็นผลดีต่อการผลิตเสียด้วยซ้ำ เช่น การเก็บภาษีสุรา ทำให้พ่อค้าสุราเลิกต้มกลั่นสุราขาย จึงมีผลทำให้คนดื่มสุราลดน้อยลง ซึ่งเป็นผลดีต่อการผลิตมากขึ้นดังนี้เป็นต้น

2. ผลต่อการวิภาค

การพิจารณาผลของภาษีอากรที่มีต่อการวิภาครายได้ (distribution of income) นั้น ส่วนใหญ่มักพิจารณากันที่ระบบภาษีว่าเป็นระบบภาษีแบบใด ทั้งนี้เพราะว่าระบบภาษีแต่ละแบบมีส่วนทำให้ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ (inequality of income) เพิ่มขึ้น หรือลดลงมากน้อยไม่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นระบบภาษีแบบอัตราถอยหลัง (Regressive rate) แบบอัตราตามส่วน (Proportional rate) หรือแบบอัตราก้าวหน้า (Progressive rate) อย่างอ่อนก็ตาม ต่างก็มีผลทำให้การวิภาครายได้ที่เหลื่อมล้ำกันอยู่แล้ว กลับมีความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น จะมีก็แต่ระบบภาษีแบบอัตราก้าวหน้าอย่างชันเท่านั้นที่จะสามารถช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของคนในสังคมให้น้อยลงได้ กล่าวคือยิ่งอัตราภาษีมีความก้าวหน้ามากเท่าใดก็จะสามารถช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ให้น้อยลงได้มากเพียงนั้น

อย่างไรก็ดี ระบบอัตราภาษีก้าวหน้าอย่างชันก็มีผลเสียต่อการผลิตอยู่เหมือนกัน เช่น มีผลกระทบต่อการลงทุนและการขยายกิจการ เพราะมีความรู้สึกลัวยิ่งทำการผลิตมากเท่าใดก็จะต้องเสียภาษีมากเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ในทางปฏิบัติจะสังเกตเห็นได้ว่าไม่มีประเทศใดในโลกที่จะกำหนดอัตราภาษีให้มีความก้าวหน้าอย่างชันมากนัก เนื่องจากการจัดเก็บภาษีอากรแต่ละประเภทมีผลต่อการวิภาครายได้ในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงขอหยิบยกภาษีอากรบางประเภทขึ้นมาอธิบายประกอบความเข้าใจพอเป็นสังเขป ดังนี้

(ก) **ภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าอุปโภคบริโภค** ภาษีที่จัดเก็บจากสิ่งอุปโภคบริโภคหรือของกินของใช้ ซึ่งประชาชนโดยทั่วไปไม่ว่าคนรวยหรือคนจนต่างก็ต้องซื้อหาไปกินไปใช้เหมือน ๆ กัน ภาษีดังกล่าวมักมีลักษณะเป็นภาษีถอยหลัง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่าคนรวยไม่ได้บริโภคสินค้าดังกล่าวมากไปกว่าคนจน คือการอุปโภคบริโภคมิได้เป็นไปตามสัดส่วนแห่งรายได้ ดังนั้น เมื่อคนรวยและคนจนต่างก็มีความจำเป็นในการกินการใช้สินค้าต่าง ๆ ปริมาณเท่า ๆ กัน ในขณะที่มีรายได้แตกต่างกันเช่นนี้ จึงกลายเป็นว่าคนจนต้องเสียภาษีมากกว่าคนรวย ดังนี้เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงจัดว่าภาษีที่เก็บจากสิ่งอุปโภคบริโภคทั่ว ๆ ไป มีลักษณะเป็นภาษีถอยหลัง

นอกจากนี้ยังควรที่จะต้องพิจารณาต่อไปอีกว่า ภาษีที่จัดเก็บจากสิ่งอุปโภคบริโภคนั้น เป็นภาษีที่จัดเก็บตามสภาพ (Specific tax) หรือจัดเก็บตามราคา (Ad - valorem tax) ถ้าจัดเก็บตามสภาพก็จะมีลักษณะเป็นภาษีถอยหลังมากขึ้น เพราะสินค้าที่มีสภาพอย่างเดียวกัน แต่มีราคาแตกต่างกันมาก เมื่อต้องเสียภาษีตามสภาพในจำนวนเงินเท่า ๆ กัน คนคนที่เลือกใช้ของถูกก็จะต้องเสียภาษีเท่ากับคนรวยที่ใช้ของแพงทำให้คนจนต้องเสียภาษีมากกว่าคนรวย ตัวอย่างของสินค้าที่มีสภาพเหมือนกันแต่ราคาแตกต่างกันมากก็ได้แก่ สินค้าจำพวกเครื่องสำอางค์ เช่น สบู่หอม และน้ำหอม เป็นต้น แต่ถ้าภาษีที่จัดเก็บจากสิ่งอุปโภคบริโภคเป็นการจัดเก็บตามราคา ลักษณะถอยหลังก็จะลดน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งของเครื่องใช้ที่คนรวยและคนจนใช้มีคุณภาพและราคาแตกต่างกัน คือคนรวยมักจะเลือกใช้ของที่มีคุณภาพดีราคาแพง จากข้อเท็จจริงอันนี้เองที่ทำให้คนรวยต้องเสียภาษีมากกว่าคนจน และทำให้ภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าฟุ่มเฟือยไม่ว่าจะเป็นของกินหรือของใช้ก็ตามที่คนยากจนไม่มีปัญญาซื้อหาไปกินไปใช้ เพราะราคาแพงมีลักษณะเป็นภาษีก้าวหน้าไปโดยปริยาย

(ข) **ภาษีรายได้** โดยทั่วไปภาษีรายได้นิยมเก็บในอัตราก้าวหน้า คือยิ่งมีรายได้มากอัตราภาษีก็จะสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีรายได้ถึงระดับหนึ่งที่กำหนดอัตราภาษีจึงจะคงที่ เกี่ยวกับภาษีรายได้ในบางประเทศ หรือในบางกรณีอาจมีการเก็บภาษีเสริม (surtax) โดยจัดเก็บบนรายได้ขั้นสูง ๆ ซ้ำลงไปอีก กรณีที่มีการเก็บภาษีเสริมเช่นนี้จะยิ่งทำให้ภาษีรายได้เป็นภาษีก้าวหน้าอย่างชันมากขึ้น เนื่องจากภาษีเงินได้จัดเก็บตามหลักความสามารถจึงให้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนไว้ด้วย ทำให้รายได้ขั้นต่ำภายหลังที่หักค่าลดหย่อนแล้วไม่ต้องเสียภาษี หรือเสียภาษีเป็นจำนวนน้อย ดังนั้นจึงนับว่าภาษีรายได้มีส่วนช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี

(ค) **ภาษีมรดก** ภาษีมรดกก็อาจจัดเก็บในอัตราก้าวหน้าได้ โดยการกำหนดอัตราภาษีให้สูงขึ้นตามจำนวนทรัพย์สินหรือมรดกที่ทายาทได้รับ เกี่ยวกับเรื่องภาษีมรดกนี้ John Stuart Mill ได้เคยเสนอแนะให้ทำการกำหนดจำนวนมรดกขั้นสูงไว้ เพื่อไม่ให้ทายาทมีสิทธิได้รับมรดกเกินกว่าจำนวนขั้นสูงที่กำหนดไว้ ซึ่งถ้าหากสามารถปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ John Stuart Mill ได้แล้ว ก็จะทำให้ภาษีมรดกมีลักษณะก้าวหน้าอย่างมากและมีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย